

UDRUŽENJE VJEROUČITELJA ISLAMSKE VJERONAUKU U BIH - od ideje ka realizaciji -

Samir DEDIĆ

Sažetak

Ovaj rad, koji je kao referat podnesen na II susretu vjeroučitelja islamske vjeronauke u BiH održanom 11. aprila ove godine u Potočarima kod Srebrenice, razmatra mogućnost i ističe potrebu za osnivanjem jedinstvenog udruženja vjeroučitelja u BiH.

Juna mjeseca 2006. godine formirano je Udruženje vjeroučitelja Kantona Sarajevo, da bi u januaru naredne godine bio konstituisan i Savjet vjeroučitelja Muftijstva tuzlanskog. Autor smatra da je nakon četiri godine postojanja ova dva udruženja potrebno se organizovati na zajedničkom nivou, ali pri tome poštovati minimum standarda, a prema njegovom mišljenju to su: legitimitet - okupiti predstavnike svih muftijstava, legalitet - dobiti mandat od strane Sabora IZ, lojalnost - registrovati se kao udruženje građana.

Autor navodi i konkretne korake koji se tiču realizacije same ideje i navodi glavne smjernice za početni rad.

Na kraju svoga rada ističe kako je došlo vrijeme za jedinstvenim udruženjem i organizovanim djelovanjem svih vjeroučitelja islamske vjeronauke u BiH, te kako će se vjeroučitelji jedino na taj način moći ravnopravno boriti za svoj status.

Ključne riječi: vjeronauka, Udruženje vjeroučitelja, Savjet vjeroučitelja, Udruženje Ilmijje IZ u BiH, standardi, Ustav IZ, vjeroučitelj, Udruženje vjeroučitelja islamske vjeronauke u BiH

* Referat je podnesen na II susretu vjeroučitelja islamske vjeronauke u BiH održanom 11. aprila 2010. godine u Potočarima kod Srebrenice!

1. Hronologija

Vjeronauka je kao predmet u našoj domovini postojala u školama sve od uvođenja organizovanog obrazovanja djece – od turske uprave, preko austrougarske, između svjetskih ratova. Decembra 1945. godine Ministarstvo prosvjete BiH propisalo je Nastavni plan i program u kome postoji vjeronauka pod imenom Vjerska nastava i to u svakom razredu, ali tada kao neobavezan predmet, gdje Plan izrađuje vjerska, a odobrava ga prosvjetna vlast. To je bio uvod za polustoljetno protjerivanje ovog predmeta iz nastavnih planova i programa! Nastavni predmet Islamska vjeronauka je, nakon polustoljetnog izgnanstva, ponovo vraćen u škole 1993/94. školske godine.

Trinaest godina nakon toga, u **maju 2006. godine**, grupa vjeroučitelja iz Sarajeva je pokrenula inicijativu za osnivanje Udruženja vjeroučitelja. Nakon nekoliko sastanaka formiran je inicijativni odbor koji je preuzeo na sebe poslove oko organizacije jednog takvog udruženja. Inicijativni odbor se sastao i sa reis-ul-ulemom, predložio formiranje udruženja, a nakon toga zakazao i Osnivačku skupštinu, koja je bila organizovana **26. juna 2006. godine**.

Rijaset Islamske zajednice u BiH je **avgusta mjeseca 2006. godine** donio sljedeći zaključak: Rijaset podržava formiranje Udruženja vjeroučitelja Kantona Sarajevo, kao udruženja građana koje će svojim aktivnostima doprinositi afirmaciji vjeronauke u školama i rješavanju problema vjeroučitelja sa kojima se oni suočavaju u obavljanju nastavnog procesa u ovoj oblasti.

Januara 2007. godine su formirani aktivni vjeroučiteljā na području Muftijstva tuzlanskog, a potom konstituisan i Savjet vjeroučitelja. Na području Muftijstva tuzlanskog djeluje 17 aktivna i to 16 aktivna vjeroučitelja u osnovnim školama i jedan Aktiv profesora islamske vjeronauke u srednjim školama. Svi predsjednici aktivā vjeroučitelja na području Muftijstva tuzlanskog (njih 17) sačinjavaju Savjet vjeroučitelja Muftijstva tuzlanskog.

Na susretu reis-ul-uleme Islamske zajednice sa vjeroučiteljima Muftijstva tuzlanskog održanom u Tuzli, reis-ul-ulema je kazao da se Savjet vjeroučitelja Muftijstva tuzlanskog ne treba osvrutati na druga muftijstva, već treba ići na-

prijed sa inicijativama. Susret je održan u velikoj dvorani BKC-a Tuzla, **12. aprila 2008. godine**, odakle je potekla ideja o održavanju zajedničkog susreta svih vjeroučitelja sa reis-ul-ulemom svake godine u aprilu mjesecu.

Prvi susret svih vjeroučitelja, predavača islamske vjeronauke u Bosni i Hercegovini sa reis-ul-ulemom održan je prošle godine - **11. aprila 2009.** ovdje u Potočarima kod Srebrenice. Vjeroučiteljima su se obratili muftija tuzlanski Hussein ef. Kavazović i reis-ul-ulema dr. Mustafa ef. Cerić. Vjeroučitelji su imali priliku tokom časa historije na musalli prisjetiti se stradanja Bošnjaka u srebreničkom genocidu, pokloniti hatmu šehidima, posjetiti spomen-sobu, grad Srebrenicu, Konjević Polje, igralište u Novoj Kasabi gdje je bio otvoreni logor za zarobljene iz Srebrenice, Musa-pašinu džamiju i Divič kod Zvornika.

Kako smo na početku istaknuli, ponovnim uvođenjem vjeronauke u obrazovne institucije u BiH pojavila se potreba za uvezivanjem i organizovanim radom bosanskohercegovačkih vjeroučitelja, te su sve nabrojane aktivnosti bile prvi koraci ka čvrstoj i jedinstvenoj organizaciji svih vjeroučitelja. Zato danas, **11. aprila 2010. godine**, ovdje u Potočarima imamo priliku prisustvovati veoma bitnom događaju za nas vjeroučitelje islamske vjeronauke u BiH.

2. Ideja

Nakon pune četiri godine od inicijative grupe vjeroučitelja koja je u maju 2006. godine pokrenula inicijativu za osnivanje **Udruženja vjeroučitelja Kantona Sarajevo** i tri i po godine od formiranja **Savjeta vjeroučitelja Muftijstva tuzlanskog** mi se nalazimo pred konačnom realizacijom ideje o osnivanju udruženja na državnom nivou koje će okupljati sve vjeroučitelje koji predaju islamsku vjeronauku na prostoru BiH.

Trenutno su jedino spomenuta dva udruženja iz Sarajeva i Tuzle formalno udružila svoje članove u jednu organizaciju na nivou kantona, donosno muftijstva. Ovakav model organizovanja vjeroučitelja je prisutan i u Muftijstvu gorazdanskome, s tim da tamo (zbog malog broja vjeroučitelja) postoji samo jedan aktiv vjeroučitelja i to na nivou muftijstva. Prema podacima VPS Rijaseteta, na ostalim područjima aktivni postoje samo na nivou medžlisa, a ne na nivou muft-

tijstva. Ipak, na području svih muftijstava postoje određeni oblici koordinacije putem savjetnika ili koordinatora za vjeronauku.

Ideja o organizovanju ilmiije je bila slična:

U septembru 1909. godine osnovano je **Muslimansko muallimsko i imamsko društvo za Bosnu i Hercegovinu**. O potrebi organizovanja cjelokupne ilmiije BiH govorilo se i na skupštini Muslimanskog muallimskog i imamskog društva BiH, održanoj 5. avgusta 1911. godine. Izabran je Privremeni (Inicijativni odbor) sa zadatkom da što prije izradi nacrt pravila Udruženja bosanskohercegovačke ilmiije. Privremeni odbor je izradio Nacrt pravila i u sporazumu sa reis-ul-ulemom Sulejmanom ef. Šarcem zakazao Osnivačku skupštinu. Na Konstituirajućoj skupštini Udruženja bosanskohercegovačke ilmiije održanoj septembra 1912. izvještava se da se u Udruženje do tada upisalo 670 članova. Poslije toga je izvršen izbor za članove Glavnog odbora Udruženja, nakon čega je Glavni odbor pristupio poslu i ostvarivanju zadataka, predviđenih Pravilima Udruženja.

Kao što je u svome početku Ilmija bila organizovana kao Muslimansko muallimsko i imamsko društvo za BiH, tako je i danas **Udruženje Ilmiije IZ u BiH**, htjeli to mi priznati ili ne, još uvijek više imamsko-muallimsko, a manje i vjeroučiteljsko udruženje.

Slično kao što u početku Muslimansko muallimsko i imamsko društvo nije okupljalo svu ilmiju, što je ukazivalo na potrebu organizovanja cjelokupne uleme u jedinstvenu organizaciju Ilmiije, tako i danas dva naša postojeća udruženja vjeroučitelja u Sarajevu i Tuzli okupljaju jedan (istina veći) broj, ali ne sve vjeroučitelje u BiH.

Zbog toga će udruženje imati zadatak da ujedini sve vjeroučitelje u Bosni i Hercegovini kako bi svi vjeroučitelji zajednički djelovali na očuvanju izborno-obavezujućeg statusa predmeta, ujednačavanju kriterija o broju časova vjeronauke u svim kantonima, jačanju svijesti vjeroučitelja za vannastavnim djelovanjem, jačanju svijesti kod nadležnih institucija i permanentnoj borbi za ravnopravan status vjeroučitelja sa drugim prosvjetnim kadrom itd.

3. Razlozi

Za razliku od nas, katolički predstavnici religiozne pedagogije iz 14 evropskih zemalja od 1984. godine održavaju svake druge godine Forum za školsku vjeronauku na evropskom nivou. Evropski forum za školsku vjeronauku (EFŠV) sastoji se od skupine stručnjaka iz raznih evropskih zemalja koji se sastaju radi analize situacije, problema i hipoteza u vezi sa školskom vjeronaukom u javnim i privatnim osnovnim i srednjim školama.

Dok drugi već imaju Evropski forum za školsku vjeronauku, mi se nismo valjano organizovali niti u svojoj avliji. Mi danas imamo dvojakost udruženja na nivou BiH, kao i apsolutno nedefinisan status naspram Ilmiije. Iako je Islamskoj zajednici bilo mudrije da zadrži vjeroučitelje pri muftijstvima, ipak, zbog trenutne organizacije države, model Udruženja vjeroučitelja iz Sarajeva je višestruko bolji i produktivniji.

Isto tako, inicijativa dolazi u bitnom periodu kada se očekuje javna rasprava za donošenje amandmana na Ustav IZ-e. **Udruženje vjeroučitelja islamske vjeronauke u BiH** bi moralo biti jedno osvježenje u organizacionoj strukturi IZ-e, posebno u njenom VPS dijelu. Mi se moramo postaviti kao jak korektiv Vjersko-prosvjetnoj službi Rijaseta IZ u Sarajevu, ne kao opozicioni već kao pokretačka snaga koja će zajedničke nam interese gurati naprijed. Stoga je dobro što je pokretač ideje čovjek koji dolazi kao koordinator ispred muftijstva.

4. Standardi

Postoji minimum standarda koji se moraju poštovati kod osnivanja jedinstvenog udruženja, a to su:

- Legitimitet - okupiti predstavnike svih muftijstava
- Legalitet - dobiti mandat od strane Sabora IZ
- Lojalnost - registrovati se kao udruženje građana

5. Planovi

Nakon svih protokolarnih skupštinskih aktivnosti, biće potrebno napraviti ozbiljan program rada. Glavni odbor treba organizovati sektore i pokrenuti svoj web-site putem kojeg će

usmjeravati sve ostale aktivnosti. Rješavanje pitanja stručnosti, i jačanje pozicije vjeroučitelja će biti permanentna briga ovoga udruženja. To će se lakše postići uvođenjem stručnih savjetnika pri zavodima.

Kako će Glavni produktivni dio udruženja biti izdavačka djelatnost, udruženje će poraditi na ponovnom pokretanju Kevsera i boljoj distribuciji Muallima, Sumejje i drugih časopisa, kao i listova za djecu. Nastojće se osnovati stalni fond za podršku projektima od prioritetnog značaja, a u dogledno vrijeme pokrenuti i ozbiljan časopis za vjeronaučnu praksu.

Udruženje će na sebe preuzeti organizaciju vjeronaučnog takmičenja na svim nivoima, kao i obilježavanje jubileja vezanih za školsku vjeronauku.

Jedan od prioriteta je, također, i osnivanje Agencije za podršku autorskim projektima koja će raspisivati redovne konkurse za priručnike, nastavna sredstva i pomagala, nastavne pripreme, inovacije u nastavi, eseje itd. Neprekidno će trebati raditi na čuvanju digniteta vjeroučitelja i pridržavanju kodeksa vjeroučitelja. Odmah će se krenuti sa nekim jačim projektom, kao na primjer podrška izgradnji studentskog doma FIN-a.

6. Strategija

Ovaj danas skup treba na sebe preuzeti odgovornost inicijativnog odbora. Inicijativni odbor će svoj prijedlog za osnivanje udruženja dostaviti Rijasetu IZ i zakazati susret sa reis-ul-ulemom najkasnije za dva mjeseca - do 11. juna. Osnivačku skupštinu je potrebno održati najkasnije za šest mjeseci - do 11. oktobra ove godine.

Vertikalna struktura organizacije sa Glavnim odborom je bolja od horizontalne sa koordinacionim odborom. Dakle, mora se ustanoviti Glavni odbor Udruženja. Status će biti isti kao i kod Ilmijje – udruženje građana pri Islamskoj zajednici sa svojstvom pravnog lica. Bez obzira kakva organizaciona struktura udruženja bila, kada se tiče regionalne i lokalne sheme (muftijstva ili kantoni, odnosno međžlasi ili općine) udruženje iz Sarajeva će se cjelovito integrisati u krovnu instituciju kao integralni dio srednjeg nivoa organizovanog djelovanja vjeroučitelja (kantonalni nivo ili bolje regionalni nivo zbog, nadamo se, dokidanja kantona u bližoj budućnosti).

Kroz akte će se srednji (regionalni) nivo za sada urediti kao kantonalni + Brčko Distrikt + RS zbog svake vrste potrebne komunikacije sa ministarstvima i pedagoškim zavodima u tim strukturama zakonodavne i izvršne vlasti. Ipak, isti taj srednji nivo (kantoni + Distrikt + RS) će biti fleksibilno postavljen kako bi se u slučaju, nadamo se, budućeg prestrukturiranja srednjeg nivoa vlasti u državi iz kantonalnog u regionalni i sam mogao jednostavnije prestrukturirati na isti način.

Biće neophodno razviti svaku vrstu odnosa sa svim institucijama, posebno sa Udruženjem Ilmijje. Jedan od zadataka će biti zaštita vjerskog dostojanstva i integriteta IZ kao spona svih muslimana u BiH i reis-ul-uleme kao personifikacije IZ-e.

7. Realizacija

Kod donošenja statuta udruženja isti će se vezivati za 72. član Ustava IZ kao i za 12. i 14. član Zakona o udruženjima i fondacijama, kako bi se ispravio postojeći nedostatak kod trenutnog statuta Udruženja vjeroučitelja iz Sarajeva, koji u svojoj preambuli ne spominje odredbe Ustava IZ.

Prema odredbi člana 72. stav 1, 2, i 3, Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini moguće je osnovati udruženje kojem legalitet daje najviši organ, Sabor IZ-e.

Član 72. Ustava IZ u BiH glasi:

U okvirima Islamske zajednice mogu se osnivati udruženja.

Rad udruženja uređuje se Statutom.

Statut donosi skupština udruženja, a potvrđuje ga Sabor Islamske zajednice.

Iako je u članu 20. Statuta Udruženja vjeroučitelja Kantona Sarajevo ostavljena mogućnost da se Udruženje može pripojiti, razdvojiti ili na drugi način transformirati kada to odluči Skupština Udruženja 2/3 većinom glasova, smatramo da to neće biti potrebno.

8. Valorizacija

- Potrebna nam je školska vjeronauka koja saraduje sa školskim predmetima, te primjerno ostvaruje obostrano prihvaćanje i toleranciju.

- Potrebna nam je školska vjeronauka koja sarađuje sa mektebom i na taj način potvrđuje svoju teoriju kroz mektepsku praksu.
- Potrebno nam je udruženje vjeroučitelja koje nove komunikacijske medije i tehnologije integriše u obrazovanje školskih vjeroučitelja i u školsku vjeronauku.

Zbog svega navedenog smatram da je došlo vrijeme za jedinstvenim udruženjem i organizovanim djelovanjem svih vjeroučitelja islamske vjeronauke u BiH. Jedino ćemo se na taj način moći ravnopravno boriti sa ostalim sličnim udruženjima za svoj ravnopravan status.

Summary

THE ASSOCIATION OF RELIGIOUS STUDIES TEACHERS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA
- FROM IDEA TO IMPLEMENTATION - ¹

Samir Dedić

In this paper, submitted for The 2nd Assembly of Islamic Religious Studies Teachers – held on April 11th 2010 at Potočari, Srebrenica, the author explores possibilities and stresses the need for the creation of a unique association of religious studies teachers in Bosnia and Herzegovina.

The Association of Religious Studies Teachers of the Sarajevo Canton was founded in June 2006, and *The Council of Religious Studies Teachers in the Mufti Unit of Tuzla* was founded in January 2007. The author believes that it is necessary to make a joint organization out of the two existing associations, yet respecting the basic minimum standards, which, according to his beliefs, are: legitimacy – to gather together all the mufti unit representatives; validation – to get a mandate from *The Council of the Islamic Community*; loyalty – to be registered as a citizen association.

The author itemizes specific steps regarding the implementation of this idea and points out its main initial activity guidelines. At the end of the paper, the author emphasizes that the time has come for setting up a unique association and organized activities regarding all the religious studies teachers of the Islamic Community in Bosnia and Herzegovina, which will be the only way through which they can achieve their status on an equal footing with other associations.

Key words: religious studies, Association of Religious Studies Teachers, Council of Religious Studies Teachers, Association of Ilmiyyah of the Islamic Community in Bosnia and Herzegovina, Association of Islamic Religious Studies Teachers in Bosnia and Herzegovina.

¹ Paper submitted for The 2nd Assembly of Islamic Religious Studies Teachers in Bosnia and Herzegovina, held on April 11th 2010 at Potočari, Srebrenica!

الموجز

جمعية مدرسي مادة التربية الدينية الإسلامية في البوسنة والهرسك
من الفكرة إلى التنفيذ

سامر ديديتش

تم تقديم هذا المقال في صورة بحث أمام الملتقى الثاني لمدرسي مادة التربية الدينية الإسلامية في البوسنة والهرسك. والذي عقد في 11 من أبريل 2010 في بوتوتشاري – سربرينيتسا. ويناقش المقال الحاجة إلى تأسيس جمعية موحدة لمدرسي التربية الدينية في البوسنة والهرسك. ويبين إمكانية ذلك.

تم في شهر يونيو من عام 2006 تأسيس جمعية مدرسي مادة التربية الدينية في إقليم سراييفو. وفي يناير من العام التالي. تم تشكيل مجلس مدرسي مادة التربية الدينية في دار إفتاء توزلا. ويرى الكاتب – بعد مضي أربعة أعوام على وجود هاتين الجمعيتين – أن الحاجة تقضي التنظيم على المستوى الموحد. على أن يتم احترام الحد الأدنى من المعايير. والمتمثلة حسب رأيه في الآتي: المشروعية – اجتماع الممثلين عن كافة دور الإفتاء. الشرعية – الحصول على موافقة من المجلس التشريعي للمشيخة الإسلامية. الولاء – التسجيل في صورة جمعية أهلية.

ويذكر الكاتب خطوات عملية تتعلق بتنفيذ الفكرة ذاتها. ويسرد التوجهات الرئيسة لبداية العمل.

ويركز في ختام مقاله على أن الوقت قد حان لوجود جمعية موحدة وللعمل المنظم. لكافة مدرسي مادة التربية الدينية الإسلامية في البوسنة والهرسك. وبأن ذلك هو الطريق الوحيد الذي سيمكنهم من النضال على قدم المساواة. من أجل وضعهم القانوني.

الكلمات الرئيسة: التربية الدينية. جمعية مدرسي مادة التربية الدينية. مجلس مدرسي التربية الدينية. دستور المشيخة الإسلامية. مدرس التربية الدينية. جمعية مدرسي مادة التربية الدينية الإسلامية في البوسنة والهرسك.